Valtakunnansyyttäjä 3.9.2024 Dnro SY/1910/2024

Lakivaliokunta

lav@eduskunta.fi

Lausunto, 3.9.2024, SY/1910/2024

HE 65/2024

Syyttäjälaitos kannattaa ehdotettua lisäystä ihmiskauppaa koskevan rikoslain 25 luvun 3 §:ään, jolla lisättäisiin ihmiskauppateon tarkoitukseksi pakkoavioliittoon saattaminen. Erityisen tärkeänä Syyttäjälaitos pitää sen määrittelyä, mitä pakkoavioliitolla tarkoitetaan ja tämä onkin esitetty täsmennettäväksi hallituksen esityksen perusteluissa.

Harkittavaksi tulee, tulisiko pakkoavioliitossa pitäminen ja avioliitosta irtaantumisen estäminen mainita nimenomaisina teon tarkoituksina, vaikka Ihmiskauppasäännöksen lähtökohtana onkin se, että säännöksen muotoilu ”saattaminen” kattaa myös sen, että joku henkilön määräysvaltaan ottamalla ylläpitää tiettyä tilaa tai olosuhdetta tai estää toista poistumasta tällaisesta tilasta tai olosuhteista (HE 34/2004 vp s. 95, 100; HE 103/2014 vp, s. 51). Ehdotetun esityksen s. 47 todetaan: ”Tutkimuksessa on havaittu, että tulkintaongelmia on käytännössä liittynyt siihen, että ihmiskaupassa teon tarkoituksen ei edellytetä täyttyvän teon alkuvaiheessa.” Säädöksen sanamuodon tarkkarajaisemmalla muotoilulla olisi todennäköisesti tulkintaongelmia poistava vaikutus.

Pakkoavioliiton mainitseminen nimenomaisena teon tarkoituksena helpottanee ihmiskaupparikoksen havaitsemista tilanteissa, joissa teon tarkoitus ihmisarvoa loukkaaviin olosuhteisiin saattamisena on ollut juridisena käsitteenä liian väljä tai sen

edellytysten täyttymisen kynnys on asetettu käytännön lainsoveltamisessa liian korkeaksi.

Pakkoavioliitto nimenomaisena teon tarkoituksena poistanee myös ihmiskaupparikossäädöksen soveltamisongelmat tilanteissa, joissa tekijä on saattanut uhrin vain oman seksuaalisen hyväksikäyttönsä kohteeksi pakkoavioliitonomaisissa olosuhteissa.

Ehdotuksen sivulla 87 esitetyt esimerkit määräysvaltaan ottamisesta tekotapana vaikuttavat mahdollistavan sen entistä paremman tunnistamisen ja havaitsemisen käytännön lainsoveltamisessa. Lähtökohtana konkreettisessa lain soveltamisessa tulisikin olla se, että pakkoavioliitossa on kyse todennäköisemmin määräysvaltaan ottamisesta kuin sen puutteesta.

Ongelmaksi voi toki muodostua se, ettei määräysvaltaan ottamista tekotapana tunnisteta sen hienovaraisuuden vuoksi ja siten pakkoaviolittoja ei käsitellä ihmiskauppana tekotavan puuttuessa tunnusmerkistötekijöistä. Tämä voi puolestaan johtaa henkilöiden eriarvoiseen kohteluun lainsoveltajan mukaan.

Syyttäjälaitos haluaa jo nyt työryhmämietintövaiheessa kiinnittää huomiota siihen, että uuden teon tarkoituksen ja uuden pakkoavioliittoa koskevan juridisen käsitteen lisääminen tulee vaatimaan syyttäjän aktiivista työpanosta esitutkintayhteistyöhön, jotta esitutkintaviranomainen saa tarvitsemansa tuen pakkoavioliiton juridisen käsitteen sisällön määrittelemiseksi ja sitä koskevan näytön hankkimiseksi.

Lisäksi uuden juridisen käsitteen luominen aiheuttanee koulutustarpeen ja myös koulutuksen päivittämisvelvoitteen siitä näkökulmasta, että avioliittolainsäädäntöön liittyvät käsitteet huomioidaan ihmiskauppakoulutuksessa, toisin kuin aiemmin.

On myös huomattava se, että vakiintuneen oikeuskäytännön saamiseksi uuden teon tarkoituksen, teon toteuttamistavan sekä pakkoavioliiton käsitteen osalta on

syyttäjien oltava valmiina hakemaan muutosta hovioikeudesta sekä ennakkoratkaisuja korkeimmasta oikeudesta. Tämä vaatii oman työpanoksensa.

Heidi Savurinne

valtionsyyttäjä

Yhteystiedot

Syyttäjälaitos, valtakunnansyyttäjän toimisto
Lintulahdenkuja 4, 00530 Helsinki
Puhelin 029 56 20800, faksi 029 56 20888
valtakunnansyyttaja.syyttaja@oikeus.fi

Digital PDF Signature / Digitaalinen PDF-allekirjoitus
Heidi Savurinne
Valtionsyyttäjä
Syyttäjälaitos
heidi.savurinne@oikeus.fi